కథానిక

యజ్ఞపశువు

మా. గోఖలే.

ఎమ్మే ఫస్టున ప్యాసయిన సుందరం వూళ్లో వూరికేనే తిరుగుతున్నాడు. వూరికేనే తిరుగుతున్న సుందరాన్ని గురించి ఆవూరి మేలుకోరే పెద్దలకు వివిధాభిప్రాయా లున్నాయి. ఈ అభిప్రాయాల్ని గురించిన అభిప్రాయాలు సుందరాని కున్నాయి.

'నిక్షేపంలాంటి పిల్లవాడు- పాపం- వుద్యోగం దొరక్కుండా వుంది.' పాపం వినబడేట్టు అనుకుంటున్న దావిడ.

తడిగుడ్డతో తలుపు వేయబోతున్న ఆ విధవావిడ— పాపం స్వవిషయం మరిచి దారే పోతున్న తనలాంటివారిమీద సానుభూతి చూపించటం అంత లయయుక్తంగా లేదనుకున్నాడు సుందరం.

'మన సుందరానికేం వుద్యోగం దొరికినట్టు లేదే, ఖాళీగానే తిరుగుతున్నాడూ?' అన్నాడాయన, కట్టుపేసుకు కూచుని అరచేతిలో పొడుం దులుపుకుంటూ.

ఈయన గవర్నరు జనరలుకు సలహాదారుగా పోతే బాగుండునని అభిప్రాయపడ్డాడు సుందరం.

'ఒరేయ్ సుందరం, మావాడు సెక్రెటేరియట్లో వున్నాడని నీకు తెలుసుగా? నువు ప్రయోజకుడ వవుతావని నాకు తెలుసు. పెద్దతనం వచ్చిందిగాని కొంచెం మధ్యమధ్య నీ విషయం జ్ఞాపకం చేస్తుండూ?' ఆప్యాయంగా అన్నాడు సూరయ్యగారు.

ఏణ్ణర్థంనుంచి సూరయ్యగారు తనకీ విధంగా జ్ఞాపకం చేస్తున్నా, ఏరోజు కారోజు కొత్తగా భావిస్తున్న తను, సూరయ్యగారు యీ మాటలు ఎప్పుడు వుచ్చరిస్తున్నా, అమాంతం ఆయన్ని కౌగిలించుకుని ప్రేమకొద్దీ ఆయన మీసాలు దువ్వుతూ సర్వదా ఆయనకు కృతజ్ఞుడనని చెప్పుకుందామనే అభిప్రాయా లున్నాయి సుందరానికి.

'పాపం వాళ్ల నాయన పిల్లవాణ్ణి దరిద్రుణ్ణి చేసి పోయినాడు గదుటే సుంధరాం!' అని ఆవిడ ఆవిడతో అంటున్నది.

ఇలాంటి మాటలూ వినిపించుకునే సుందరానికి వెంటనే ఆతాలూకు ప్రాణుల రెండు కొప్పులూ పట్టుకుని ఢీకొట్టించే వూహాలూ కలిగేవి.

'అయినా మన సుందరానికి కళ్ల కద్దుకుని అయిదారువేల కట్నంతో పిల్లల్ని యిస్తారు.' అనుకుంటున్నారు, ఆ ముత్తయిదువులు నలుగురు.

కట్నాలను గురించి ఏ అభిప్రాయాలూ లేని సుందరానికి ఆశ్చర్యం కలిగించేట్టు పై అభిప్రాయాలు ఎబ్బెట్టుగా అనిపించినట్టుగానే వుండేవి కాదు.

ఆ మాట కొస్తే లోగడ సుందరానికి నాలుగైదువేలు ఖరీదుచేసే పిల్లలతో ఆతాలూకు తల్లిదండ్రులు పెళ్లివిషయమై ప్రాధేయపడటాలు జరగలేదనుకోటం పొరబాటు. 'ఏమిరా నాయనా' అని ఆ సందర్భాల్లో అమ్మ సుందరం కళ్లు చూసింది కూడా. అదే సమయంలో ఎందుకో మనస్సు చికాకుగా — కట్నం అనే ముక్క చెవిని పడకూడదనే సుందరం అభిప్రాయం — వుండి, ఆ చికాకుదృష్టితోనే ఆ పెళ్లి కూతుళ్లు కొంచెం నల్లనల్లగా వున్నట్టు అనుకున్న సుందరం తనకు పూజ్యురాలైన అమ్మ యిష్ట తను ఆ సందర్భాల్లో నివారించకపోలేదుకూడా.

సుందరం దరిద్రుడు. తనతోపాటు అసంఖ్యాకులుగా దరిద్రు లున్నట్టు సుందరం నమ్మడు. కూలివాడు కనీసం రోజుకు ఒకటిన్నరో రెండో సంపాదించుకుంటాడు. ఒకవేళ సంపాదించుకోకపోయినా వాడికి సిగ్గూబిడియా ల్లేవు. ఆకలితో ఆ రోడ్డుపక్కన, నిశ్చింతగా పడుకుని నిద్రపోగలడు. రైతులు రైతు పడుచులతో పాటలు పాడుకుంటూ, సరసాలాడుకుంటూ ఆపచ్చటి బంగారపు

పొలాల్లో ఆనందంగా జీవిస్తారు. ఆముదప్పుచ్చూ, ఆముదప్పుచ్చు లేకపోతే గొంగ్రెపెంటా, గొంగ్రె పెంట లేకపోతే బర్రెపేడా, బర్రెపేడ లేకపోతే పందిపెంటా ఏ ఎరువు వేసయినా పంటలు పండించుకుంటారు. అసలు పంటలే పండకపోతే గాదెల్లో ధాన్యాలుంటాయి వాళ్ళకు. వాళ్ళు ప్రకృతి పురుషులు. కోమటి కొట్టు పెట్టుకు బతుకుతాడు. బ్రాహ్మణీకం వున్న బ్రాహ్మణుడు బ్రాహ్మణీకంతో బతుకుతాడు. తన బతుకు నడుమంత్రపుబ్రతుకు.

ఇంతకూ తన కదృష్టం లేదు. తప్పు తనది కానేకాదు - వీరేశలింగం అన్నట్టు బహుశ సంఘానికి యిందులో కొంతభాగం వుండవచ్చు. ఎవళ్ళకు వాళ్ళు బాగా బతుకుతున్నందువల్లే తన విషయం యీ సంఘకులు పట్టించుకుంటున్నట్టు లేదని కొంత అనుమానానికి తావు లేకపోలేదు. అదే నిజమయితే యిలాంటి చచ్చు సంఘాలతో దేశం చీడపట్టిపోయే అవకాశం వుంది. దేశం మూలకంగా సంఘాలు చీడపట్టి వుంటాయనేది వట్టిమాట. అదే నిజమయితే వీరేశలింగం నిష్ప్రయోజకు డన్నమాటే.

స్వాతంత్ర్య దినోత్సవాల్లో రైలుపెట్టెలమీద నెక్కి వుత్సవాల్లో పాల్గొన్న సుందరానికి యీ మధ్యనుంచి పేపర్లను చూస్తుంటే చెమట పోస్తున్నది.

నాలుగున్నర యింటర్వ్యూలకు వెళ్ళి- అర యింటర్వ్యూలో అరంగుళం పొట్టయిన సుందరం టికెట్టులేకుండా రైలెక్కి వచ్చాడు— 'ఇన్ డ్యూ కోర్సు' అనిపించుకుని ఏణ్ణర్థం ట్యూషన్లు చెప్పి చూశాడు సుందరం. ఏణ్ణర్థం తరువాత డ్యూకోర్సు పర్మనెంటుకోర్సుఅవుతుందని వొప్పుకునే టైములేదు సుందరానికి.

ఈ సమయాల్లో సుందరానికి మధ్యమధ్య లలిత ప్రత్యక్షమౌతూంటుం అంత మంచిగా వుంటుంలేదు. ఆవాడు- వాసన భరించలేకనే- అయినా యింతకన్న పోయిం దేముందని కాఫీ హొటలుకు వెళ్ళి కూచుంటే ఒక మంచి నీళ్ళ గ్లాసూ, యింకొక పింగాణీ కప్పూ, దాని తాలూకు సాసరూ చెయి విసుర్లో గచ్చుమీదకు జారటంవల్ల, అయ్యరు ఏదో అంటున్నా విని పించుకోకుండా సర్వర్లతోపాటు అయ్యరును పక్కకు నెట్టుకుంటూ వచ్చి ఏటివొడ్డున కూచున్న సుందరానికి లలిత ప్రత్యక్షమయింది.

అసలు ఆడవాళ్ళను గురించి ఎలాంటి మీమాంసల్లోకి దిగని సుందరానికి లలితను గురించి కొంచెం తీవ్రంగా ఆలోచించవలసిన అగత్యం ఏర్పడింది.

లలిత అందచందాలు చదువు సంధ్యల్ని గురించి తనకేవిధమైన ఆక్షేపణలులేవని ఆరంభం లోనే చెప్పుకున్నాను సుందరం. అందుకనే గాబోలు ఆ నలుగురు ముత్తయిదువలూ 'యీడూ జోడూ చక్కగా వుంది'... అని అంటుంటే తనకు విన బుద్ధి పుట్టింది!

తమ లలిత పెళ్ళి సమస్యనుగురించి లోగడ పడ్డ బాధలను గుర్తు చేసుకుంటూ దరిద్రులయిన ఆ దంపతులు కాళ్ళు పట్టుకోవటమే తరువాయిగా ప్రాధేయపడుతుంటే నీరుకారిన సుందరం ఆ ఆవేదనలోనే పెళ్ళికి ఏ ఆటంకాలు లేవని లలిత హృదయాన్ని ఆనంద పెట్టినందుకు గర్వించాడు. వెంటనే తన అమ్మ తలపు వచ్చి సుందరానికి తనను గురించి తనకే ఆశ్చర్యం కలగకపోలేదు.

'ఏమంటావమ్మా?' అమ్మ నడిగాడు సుందరం లలితను గురించి.

'పిల్ల కేమిరా, నాయనా. సీతమ్మ తల్లిలాగుంది! వాళ్ళ అభిప్రాయాలూ లేమిటో తెలుసుకో వద్దుట్రా సుందరం?' లలిత తల్లి దండ్రులను గురించి విచారించింది అమ్మ.

'వాళ్ళందరికీ యిష్టమే నమ్మా'.

'ఇంకా ఎన్నాళ్ళురా చిన్నతనం సుందరీ! అల్లుడి ముచ్చట్లు గురించి అనుకోమట్రా నాయనా?'

'వాళ్ళేం అంత వున్న వాళ్ళు కాదమ్మా' అంటున్న సుందరం గొంతు బిగదీసి నట్టయింది.

'అట్లా అనమాకరా సుందరీ. అయ్యో పిచ్చి తండ్రీ వాళ్ళమటు కేంముచ్చట్లుతీర్చుకోకుండానే పెళ్ళి చేస్తారుట్రా!'

'శక్తి లేదన్నా రమ్మా.'

'అయ్యో పాపకర్మం! ఎక్కడన్నా కద్దుట్రా యీ అపచారం! మన ఆచారాలే మంటపెడతా వుట్రా నాపిచ్చితండ్రీ. నా కేమన్నా కట్నాల మీద మోజా మంటిగడ్డలా! అయినా యింత

అదోలాయి మేమిట్రా సుందరీ? ఎంతయినా యీ ప్రాణికి నువ్వేకదా-'

'నువు తప్ప నాకుమటుకెవరున్నా రమ్మా-'

'నా తండ్రీ! ఆయన ఎప్పుడో లేకుండా చేసి పోయినాడు గదా; ఆయనకేం మహారాజు-'

'వూరుకో అమ్మా-'

'అమ్మో శ్రీరామచంద్రమూర్తీ - అట్లాగే లే తండ్రీ - పిచ్చి ముండను ఏదో వాగుతుంటాను - నాయనోయ్ సుందరీ, కాస్త నలుగుర్లో చెప్పుకునేట్టు యీ ప్రాణిని సంతోష పెట్టావా నా కదే పదివేలు; ఆ మహారాజు లేని లోపమూ తీరుతుంది. ఆ వీధి సెకండ్రీ చదువుతున్న ఆ నరసమ్మ కొడుక్కి అనువేలిచ్చి నిక్షేపంగా పెళ్లిచేస్తుంటే యిట్టే ముచ్చటేసింది. నరసమ్మ బతుకుకన్న తీసిపోయిన బతుకట్రా నాది సుందరీ? మరీ అబ్బరం గాని- ఆ మాత్రమన్నా లేంది ఆడపిల్లల పెళ్లిళ్లు జరగవని వాళ్లకు మటుకు తెలియదూ! రేపు వాళ్లబ్బాయి పెళ్లికిమహా చక్కగా అన్ని ముచ్చట్లూ తీర్చుకుంటారు'.

'వాళ్లబ్బాయి కట్నం తీసుకోకుండానే పెళ్లి చేసుకున్నాట్టమ్మా'.

'మరీ విచిత్రంరా నీవీ! అమ్మో రామ, నీకూ నాకూ తెలియనిస్తారట్రా పిచ్చినాయనా!'

'ఎట్లాగమ్మా-'

'ఏమిట్రా సుందరీ?'

'మాట యిచ్చానమ్మా-'

'అమ్మో వెర్రితండ్రీ, చిన్నవుకన్ను నీకేం తెలుసురా మాట యివ్వటానికి- అయినా యిదేం పాపకర్మం మరీనూ! వాళ్లకేం పెద్దాదిన్నా పట్టింపు లేదాయేం పాడూ; ఛీ. యిదేంపొయ్యే కాలం - అమ్మో, యిదేం పాపకర్మంరా సుందరి తండ్రీ.'

'నీ యిష్టప్రకారమే లే అమ్మా. ఎట్లా వాళ్లతో చెప్పటం?'

'పసివాడికి మల్లే అదేమిట్రా సుందరీ! ఏదో పెద్దవాళ్ల మాట్లాడుకోకుండానే అయిందా యిదంతా. అయిదు వేలూ, పట్టుబట్టలూ, వెండి చెంబులూ ఆ వానపాముల వాళ్ళు యిస్తానన్న వేగా—అయినా మన మేమన్నా యిందులో బాపుకునేది వుంటుందా పాడా! ఆ ఖర్చూ యీ ఖర్చూ అంటూ అంతా పెళ్ళి ఖర్చు కింద చెల్లించుకునేదేగా. పది మందిలో కూడుకున్న పని పెలితయితే సిగ్గుచేటు కూడాను కర్మ! ఆ పిల్ల తండ్రి ఎట్లాగో వస్తాడు గనుక నువ్వు మెదలకుండా వుండు—అయినా చిన్నకుంకలకేం తెలుసు పెళ్ళీపేరంటమంటూను! మానాయన యీ కాస్త మాటా దక్కించు.'

తనమీద కొండంత ఆశపెట్టుకున్న తన తల్లి కోరిక ఎట్లా కాదనగలడు సుందరం? లలితతో తన అవస్థ అతిదీనంగా చెప్పాడు సుందరం.

'మా అమ్మ కోరిక తీర్చంది ఎందుకు నాబతుకు?' అన్నాడు సుందరం.

'మీరు కొంచెం తొందర పడ్డట్టుంది.' అన్నది లలిత తలవొంచుకుని.

'ఏవిధంగా?' అన్నాడు సుందరం ఆతృతగా.

'మీ అమ్మ మనస్సు గ్రహించకుండా తొందరపడి నాన్నస్థితికి ఆశ కలిగించారు.'

'నువు అపార్థం చేసుకుంటావని నాకు తెలిసి మనస్సులో ఎంత బాధపడుతున్నానో నీకు ఎట్లా తెలుస్తుంది? ఇదిగో లలితా, కట్నం కోసం యీ పెళ్ళి జరగటంలేదని నువ్వు మనస్ఫూర్తిగా నమ్మాలని నాకోరిక. ఇందుకు తార్కాణంగా అయిదు వేలూ ఆరువేలా కట్నాలిస్తామని వచ్చినప్పుడు నేను తిరస్కరించినట్టు మీరు విచారించి తెలుసుకోవచ్చు. ఏ అయిదారు వేలతోనో నా పెళ్ళి ఆర్భాటంగా చేసుకుందామని ముచ్చట పడుతున్న మా అమ్మ నువ్వంటేఎంతో యిష్టంతో యిప్పుడు రెండు వేల అయిదువందలతోనే సంతృప్తి పడుతున్నది, పాపం. అమ్మను సంపూర్ణంగా తెలుసుకుని నువ్వు ఎంతఆనందించగలిగేదీ నే నూహించగలను. నలుగురూ పెళ్ళిని గౌరవించాలని యీ కొద్దికోరికతో పాపం ఆవిడ అమాయిక హృదయం ఎంతఆరాట పడుతున్నదో నీకెట్లా తెలుస్తుంది, లలితా? నిజానికి మన ప్రేమకు యీ చిన్నవిషయాలు అటంకాలనుకుంటేనే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది!'

'మీ అమ్మ ముచ్చట మా కుటుంబానికి ప్రాణసంకట మని మీకు తోచివుంటుందనుకున్నా. మా అమ్మా నాన్నలకూ ముచ్చట్లున్నయి గాని యిప్పుడవి నా పెళ్లి ఎంత హీనంగా జరిగినా తీరేట్టున్నయి. కనీసం ఏ అయిదారువందలలో తాహతున్నా నా పెళ్లి ఎప్పుడో జరిగి పోయే

దని అభిమానం చంపుకుని కూడా మీతో చెప్పాడు నాన్న. మీరు నన్ను చూసే యిష్టపడి పెళ్ళి చేసుకుంటా నన్నందుకు ఎందుకో పట్టరాని సంతోషం వచ్చింది.'

'ఇప్పుడుమటుకు నేను నిన్ను చూసి కాక యింకే వుద్దేశంతో పెళ్లి చేసుకుంటున్నా నను కుంటావు లలితా. నేను నిన్ను కోరేదల్లా అమ్మ కోరికతో నన్ను అంటగట్టక మా యిద్దర్నీ ప్రత్యేక దృక్పథంతో గౌరవించమంటున్నా.'

'నాన్న యీ పెళ్ళి ఆశ వొదులుకున్నాడు.'

'యీ స్వల్ప విషయానికి—!'

'ఈ పెళ్లిళ్లు ఆడపెళ్ళిళ్లేగాని అటు మగ పెళ్లిళ్లుగా లేవంటున్నాడు నాన్న.'

'అంటే—?'

'అంటే ఏమీ లేదు. పెళ్లి వుభయుల అవ సరం అని. ఈసారి పెళ్లిప్రస్తావన వస్తే తన కూతురికి కట్నమిస్తానని వొచ్చేవాడికి తప్ప నన్నిచ్చి పెళ్లిచెయ్యట్ట నాన్న.'

'మీనాన్న మాటలు సబబైనవనే అంటవా లలితా ?'

'మానాన్న మాట ఎట్టా కాదనను ? నన్ను ఎంతో ప్రేమించి నామేలు కోరతాడు నాన్న.'

ఆవిధంగా తనకు లలిత దక్కకపోవటం ఆట్లావుంచి తరువాత ఒకటి రెండుసార్లు లలిత కనిపించినప్పుడు తననో జంతువును చూసి నట్టుగా చూసిన ట్లనిపించినందుకు గుండెలో మొల్లుకర్ర పెట్టి పొడిచినట్టయింది సుందరానికి.

'ఛీ, ఛండాలపుబతుకు-' అని బిగ్గరగా చీద రించుకున్నాడు సుందరం, సాయంత్రం వారు పీరంటూ నదికి షికారువస్తారనే గమనికే లేకుండా.

'నువ్వంటున్న బతుకు అన్ని బతుకుల్లోకీ మహో త్కృష్టమైన బతుకుగా దార్శనికు లెప్పుడో నిర్ణ యించారు.' అన్నాడు ఆ వ్యక్తి, తనపక్కన ఎప్పుడు వచ్చి తెలియకుండా కూచున్నాడో కూచుని.

పడిగమీద కొట్టినట్టయిన సుందరానికి ఆ కళ్ల జోడు నుదురు ప్రత్యక్షమయింది.

'పురాతన నిర్ణయాల్ని గురించి కాదులెండి ఇప్పుడు మనం విచారించవలసింది' అన్నాడు సుందరం.

'నువ్వు చదువుకున్నా వనుకుంటా?' అన్నాడు ఆ వ్యక్తి.

'లేదా ఏం లేదు' అన్నాడు సుందరం.

'ఇంకేం! అయితే యీనాడు మనం చదు వంటే సంస్కృతని అర్థం చేసుకోవాలి- వాడు చదువుకున్నవా డంటే ఏం లాభంలేదు. ఎందు కంటే- లేకుంటే కొన్ని పశువులకీ, మనకీ అటే తేడా వుండదు.'

'అయితే మానవుడి జీవితం యీనా డెందు కింత దౌర్భాగ్యంగా వుండాలి ?'

'యజ్ఞపశు వంటే మీకు తెలుసనుకుంటా ?'

'తెలుసు.'

'అవి తాము మోక్షం పొందబోతున్నట్టు భావిస్తాయని కొందరు పెద్దలంటారు. బహుశా అంతేనేమో. అవుతే ఆవిషయం నిజంకాదని ఆ యజ్ఞపశువులకు అనిపిస్తేనుటుకు మరుక్షణం కొమ్ములతో డొక్కల్లో పొడిచి పరుగెత్తుకు వెళ్లి యింతగడ్డి తింటూ తిరుగుతయి.'

'ఆ ఁ, మీ రేమిటో విషయంగాని విషయం మాట్లాడుతున్నారు' అని మొహం తిప్పుకున్నాడు సుందరం.